

Družinam, da bi odkrile moč za spreminjanje in rast

To families, for developing power to change and grow

Alenka Kobolt

Uvod

Alenka Kobolt, dr. soc. ped., Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Kardeljeva pl. 16, 1000 Ljubljana.

Tematska številka, ki smo jo kratko poimenovali kar DRUŽINA, je plod raziskovalnega in strokovnega dela učiteljev na oddelku za Socialno pedagogiko Pedagoške fakultete v Ljubljani in istoimenskega oddelka Edukacijsko-rehabilitacijske fakultete v Zagrebu, prav tako pa tudi rezultat raziskovalnega in strokovnega dela diplomantk socialne pedagogike, študentke magistrskega študija in strokovne delavke iz prakse.

Prispevki iz različnih zornih kotov osvetljujejo kompleksno in dinamično dogajanje v družinski skupini, eni izmed najbolj pomembnih človekovih skupin. Brez sodelovanja mladih in njihovih staršev, ki so aktivno prispevali k nastanku prispevkov bodisi z odgovori na anketne vprašalnike ali v pogovorih z raziskovalci, prispevkov ne bi bilo. Zato jim velja zahvala, da so omogočili vpogled v družinske dinamike in v svoja ne vselej pozitivna občutja in doživljanja, povezana z dogajanjem v njihovih družinah.

Družina – nebo ali pekel?

Vernik je prišel k preroku Eliasu. Vprašati ga je želel o peklu in nebesih, kajti po tem je želel uravnnavati svoje življenje. »Kje so nebesa in kje je pekel?« ga je vprašal, vendar mu prerok ni odgovoril.

Pač pa ga je prijel pod roko in ga začel voditi po zavitih stopnicah palače.

Pod močnim portalom sta vstopila v veliko sobano. Tam se je gnetlo veliko ljudi, bogatih in revnih, nekateri so bili v revnih capah, drugi okrašeni z dragimi kamni.

Na sredi sobane je na odprtem ognju stal kotel, v njem se je kuhala vroča juha, katere vonj je napolnjeval prostor. Okoli kotla se je gnetla množica ljudi, ki so vsak zase želeli priti do obroka. Vernik se je začudil, kajti žlice, ki so jih ljudje držali v rokah, so bile tako velike kot oni sami. Vsak zase so poskušali zajeti z žlico vročo juho. Neuspešno, saj so se pri tem gnetli ter sebe in drug drugega polivali z vročo juho. Prerok Elias je verniku rekel: »To je pekel.«

Zapustila sta dvorano in se napotila naprej.

Po zavitih stopnicah sta prišla do druge dvorane. Tudi v tej je bilo veliko ljudi. Tudi tu je na sredi dvorane stal velik kotel na odprtem ognju. Tudi tu so bili ljudje, ki so se hranili. Vendar tako, da sta dva skupaj držala veliko žlico in si tako pomagala pri zajemanju hrane iz kotla. Če sta bila prešibka, da bi to storila sama, se jima je pridružil tretji in jima pomagal. Čakajoči so se hranili šele takrat, ko so bili prvi siti. »To so nebesa,« je rekel Elias.

(Peseschkian, 1982; prevedla A. Kobolt)

Ta več tisoč let stara zgodba, ki je potovala od generacije do generacije z ustnim izročilom, govori o tem, da je pekel povsod tam, kjer partnerja, družina, skupina ali narodi delajo drug mimo drugega in drug proti drugemu. In da so nebesa tam, kjer se znajo posamezniki in skupine sporazumevati, sodelovati.

Vsaka družina nosi v sebi nekaj pekla in nekaj nebes.

Vsaka družina pa ima tudi možnost izbire. Kako velika priložnost je ta izbira, nam kaže življenje posameznika, para, družin, skupin, narodov. Kaže tudi, da se ljudje le stežka naučimo ustvarjanja nebes.

Covey (1998), avtor svetovne uspešnice 7 navad zelo uspešnih družin že s pomenljivim naslovom namigne, da je družinsko življenje tudi stvar učenja ustreznih navad. Navad o tem, kako drug drugemu sporočamo svoja pričakovanja, potrebe, skratka kako komuniciramo. Govori o tem, da ni nič hudega, če smo v družinah velikokrat na napačni poti, pomembno je, da jo prepoznamo. To nam daje priložnost, da se vedno znova vračamo na pravo smer. Kljub storjenim napakam obstajajo številne priložnosti, da jih popravimo, se začnemo drug do drugega vesti drugače, se drug drugemu opravičimo in usmerimo družinsko življenje v smer prilagajanja, medsebojnega upoštevanja, a tudi pogajanja o pravilih.

Tematski članki, zbrani v tej številki, se ne ukvarjajo zgolj s „sončnimi“ platmi družin, ali če ostanemo pri uvodni metafori – z „nebesi“ v družinah. Z osvetljevanjem temnih plati družinskega življenja ali metaforično pekla, ki ga doživljamo tako v svojih kot manj vpleteno tudi v tujih družinah oziroma družinah, s katerimi smo strokovno povezani, skušamo avtorice pokazati na zaplete, ki lahko družine potegnejo v ples nerešljivih konfliktov, zamer, prizadetosti in travm.

Prispevek Antonije Žižak in Nivex Koller - Trbovič je nastal na osnovi raziskovalnega projekta Socialnopedagoške diagnoze in sodelovalno načrtovanje intervencij, v katerem so mladostniki v procesu diagnostičnega postopka v specialni (diagnostični) ustanovi ali v času bivanja v stanovanjskih skupinah in zavodih pripovedovali o svojem življenju, o družinah in tem, kako so doživljali svoje odraščanje. Usmeri nas v temne strani (psihosocialne patološke pojave), omogoči razumevanje družinskega dogajanja skozi optiko mladih. Udejanja sodelovalno paradigmo v procesu diagnosticiranja in načrtovanja intervencij. S tem daje osnovo za strokovno delo z družinami, saj omogoči razumevanje družinske dinamike in vpliva travmatskih dogodkov na vedenje otroka/mladostnika, s čimer daje izhodiščno razumevanje za oblikovanje individualnega dela in dela z družino.

Tudi prispevek Martine Ferić - Šlehan in Josipe Bašić z naslovom Starši in mladostniki o odnosu do tveganih oblik vedenja in načinov discipliniranja temelji na raziskovalnem projektu, ki pa je tokrat za razliko od prvih dveh prispevkov usmerjen v področje preventivnega dela. Zajel je namreč mladostnike (dijake) in njihove starše na celotnem istrskem področju. S pomočjo anketnih vprašalnikov so tako dijaki kot starši odgovarjali na vprašanja, ki se nanašajo na reakcije staršev na tvegana (rizična) vedenja mladih, kot so: uživanje alkohola in drog, zgodnji in nezaščiteni spolni odnosi, izostajanje iz šole in druga nedovoljenega vedenja. Avtorice nas seznanijo tudi z rezultati, ki govorijo o starševski vlogi in o tem, kako dosledni so starši v postavljanju pravil in discipliniranju ter na kakšen način v družinah z mladimi obravnavajo (se pogovarjajo) tako o prej naštetih vedenjskih oblikah kot o drugih pomembnih temah odraščanja. Prispevek je zanimiv za širšo strokovno javnost in nenazadnje tudi za starše, saj nas kot starše in vzgojitelje opogumlja v drži usmerjanja, vodenja in fleksibilnega starševstva, ki mladim zagotavlja potrebno varnost.

Maja Tratar v prispevku, nastalem na osnovi diplomskega dela Rojstvo – izziv partnerskega odnosa, poseže na začetek družinskega cikla. V čas, ko se diadni partnerski odnos sreča s prihodom tretjega člana, kar ključno spremeni tako strukturo kot organizacijo življenja, poseže pa seveda tudi na odnosno in čustveno raven družine. Avtorica nas seznani z nastalimi spremembami in načini uspešnega spoprijemanja ter novo razporeditvijo družinskih vlog, predvsem pa partnerskega odnosa.

Sledi prispevek Olge Poljšak - Škraban z naslovom Pojmovanja "normalnosti" procesov v družini; funkcionalnost in kompetentnost družinskega sistema. Članek bralca seznani s sistemskim okvirom razumevanja družinskega dogajanja, pri čemer se osredotoči na funkcionalnost družin in spremembe, ki jih je v zadnjih desetletjih doživela družinska skupina. Avtorica utemeljeno trdi, da prav družbene in življenjske spremembe prinašajo vrsto problemov, na katere družine pogosto niso pripravljene, a se z njimi hočeš nočeš morajo spoprijeti. Družine, ki uspejo na poti spreminjanja in dogovarjanja ohraniti dobro komunikacijo, ali kakor bi rekel že

omenjeni avtor Covey (1998), vedno znova pravilno naravnajo smer razvoja, lahko razumemo kot funkcionalne in kompetentne družine, in te se s spremembami uspešneje spoprimejo.

Nataša Stražar - Avbelj govori o bolečinah in izzivih ločitvenega procesa. V sodobnem hitrem in dinamičnem življenju se v mnogih družinah zgodi, da se kljub veselju rojstva otroka časovno hitro "zgodijo" bolečine razhajanja. Tudi ta prispevek je nastal na osnovi diplomskega dela, enega redkih, ki se lotevajo te teme. Mnogokateri bralec je procese ločevanja doživljal v svojih primarnih ali sekundarnih družinskih skupinah, zato ve, da je ločevanje res proces, prepleten s fazami obupa in občutji nemoči. Avtorica opozori na različne vidike tega procesa in ne pozabi na izzive, ki jih prinašata razhajanje in vzpostavljanje drugačnih družinskih odnosov.

Tematsko številko zaključuje prispevek, ki nas opozori na soočanje družin z otrokovo drugačnostjo – Vpliv prizadetosti ali hude bolezni otroka na partnerski odnos njegovih staršev avtorice Estere Dvornik. Odzivi družin na to so različni, odvisni od mnogoterih dejavnikov. Zahtevajo občutljivost strokovnih delavcev, da bi razumeli in podpirali starše in sorojence v tem procesu travmatičnega doživljanja, ki pa se lahko preusmeri v doživljanje moči in sreče.

Literatura

Covey, S. R. (1997). *The 7 Habits of Highly Effective Families. Building a beautiful family culture in a turbulent world*. New York: Golden Books.

Peseschkian, N. (1982). *Positive Familientherapie. Eine Behandlungsmethode der Zukunft*. Frankfurt am Main: Fischer.